

С. В. Дембіцька

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Анотація. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти засвідчують посилення важливості цифрових технологій у забезпеченні якості освітнього процесу та зростанні його гнучкості. Цифрова трансформація освітнього простору створює нові можливості для індивідуалізації навчання, розширення доступу до знань та інтерактивної взаємодії між учасниками освітнього процесу. Водночас перехід до цифрового формату навчання зумовлює необхідність ґрунтовного аналізу факторів, що впливають на формування навчальної мотивації здобувачів вищої освіти, а також визначення ефективних педагогічних стратегій, здатних підтримувати і підсилювати цю мотивацію в умовах інтенсивної технологізації. Проведено аналіз сучасних наукових публікацій, присвячених проблемі навчальної мотивації в цифровому середовищі, визначено ключові чинники, що впливають на її формування (особистісні, соціальні, технологічні та організаційні). Особливу увагу приділено вивченню впливу гейміфікації, адаптивних навчальних платформ, онлайн-комунікацій та цифрових освітніх ресурсів на мотиваційну сферу студентів. Виявлено потенційні ризики цифрової трансформації — зниження внутрішньої мотивації внаслідок інформаційного перевантаження, ризик залежності від технологій, скорочення безпосередньої соціальної взаємодії, нерівний доступ до цифрових інструментів. Результати опитування студентів продемонстрували, що мотивація до навчання у цифровому середовищі значною мірою залежить від якості цифрового контенту, інтерактивності завдань та рівня підтримки викладача. Виокремлено такі напрями вдосконалення освітнього процесу, як: інтеграція інноваційних методів навчання, розроблення гнучких індивідуальних траєкторій, підвищення цифрової компетентності викладачів і студентів. Перспективи подальших наукових досліджень полягають у підготовці методичних рекомендацій щодо формування стійкої внутрішньої мотивації у здобувачів вищої освіти в умовах цифрової трансформації з урахуванням психологічних особливостей і потреб студентської молоді.

Ключові слова: навчальна мотивація, цифрова трансформація освіти, вища школа, цифрові освітні технології, індивідуальна освітня траєкторія, психологія навчання, цифрова педагогіка, вдосконалення освітнього процесу.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасному науковому просторі цифрова трансформація розглядається як об'єктивна закономірність розвитку суспільства, що визначає функціонування усіх його сфер, зокрема й освіти. Впровадження

цифрових технологій зумовлює фундаментальні зміни не лише в організаційних аспектах освітнього процесу, а й у його сутності, структурі, змісті та динаміці. В умовах цієї нової цифрової парадигми особливої теоретичної та практичної значущості набуває проблема навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. Навчальна мотивація, яка є внутрішнім спонукальним механізмом — це визначальний чинник активності

© Дембіцька С. В.

студента у процесі пізнання, саморозвитку та професійного становлення. Трансформація освітнього середовища до онлайн, дистанційних або гібридних форматів актуалізувала низку проблемних аспектів, що раніше не отримували належної уваги або мали другорядне значення. Зокрема, спостерігається зниження рівня навчальної мотивації у значної частини студентів, що корелює зі зменшенням академічної успішності та зростанням кількості випадків емоційного виснаження. Це зумовлює дослідницьке питання щодо причин, за яких цифрові технології, потенційно спрямовані на оптимізацію навчального процесу, не завжди забезпечують очікувані результати. Одним із ключових факторів, що потребує детального аналізу, є недостатньо розвинена система мотиваційної підтримки здобувачів вищої освіти в умовах цифрового освітнього середовища.

Водночас цифрова трансформація освітнього простору відкриває нові перспективи для концептуального переосмислення стратегій формування навчальної мотивації. Застосування гейміфікації, технологій персоналізованого навчання, можливостей штучного інтелекту, масових відкритих онлайн-курсів та інтерактивних навчальних платформ потенційно може виступати потужним дидактичним інструментарієм у разі обґрунтованого та цілеспрямованого їх впровадження. Проте необхідно враховувати, що технологічні засоби є лише допоміжним чинником. Ключовим елементом у освітньому процесі залишається суб'єкт навчання — студент, що характеризується індивідуальною системою цінностей, очікувань, постоювань і прагнень. З огляду на це дослідження специфіки формування навчальної мотивації в контексті цифрової трансформації набуває не лише теоретичної значущості, а й практичної нагальності. Отримані результати сприятимуть ґрунтовнішому розумінню механізмів підтримки та активізації пізнавальної діяльності молоді, адаптації педагогічних стратегій до нових освітніх реалій та забезпеченню якісної освіти, здатної адекватно відповідати сучасним суспільним викликам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання трансформації освітнього простору закладів вищої освіти є предметом дослідження низки науковців. Зокрема, у публікації Р. Гуревича, Г. Гордійчук, В. Кобисі та Л. Коношевського [1] проаналізовано процес цифровізації

освітнього середовища. Авторами обґрунтовано необхідність розроблення сучасних цифрових навчальних матеріалів, що відповідають вимогам нових освітніх парадигм. Зазначається, що використання цифрових інструментів сприяє підвищенню інтерактивності та мотивації здобувачів освіти. Ключовою тезою дослідження є позиціонування цифрового освітнього середовища не просто як технічного інструментарію, а як неодмінного атрибута цифрової соціалізації, що відіграє вирішальну роль у формуванні цифрової грамотності здобувачів. Дотичні висновки отримані і в дослідженнях [2–4].

Стаття О. Саган та В. Блах [5] присвячена аналізу взаємозв'язку між навчальною мотивацією студентів та їхнім ставленням до електронних освітніх ресурсів. У роботі використано мультидисциплінарний підхід, що ґрунтується на аналізі психолого-педагогічної та інформатичної літератури, а також на емпіричних методах (проведення опитування, спостереження, тестування серед студентів педагогічного факультету). За результатами опитування встановлено, що ефективно цифрове освітнє середовище допомагає знизити вплив таких демотивувальних чинників, як відсутність безпосереднього спілкування, проблеми самоорганізації та відволікання. Автори наголошують, що електронні освітні ресурси мають значний дидактичний потенціал для підвищення якості освіти. Окремі аспекти мотивації здобувачів вищої освіти в умовах цифрового навчання відображені у публікаціях [6–7].

Мета статті — проаналізувати особливості формування навчальної мотивації здобувачів вищої освіти в умовах цифрової трансформації освітнього простору, визначити чинники, що впливають на її рівень та структуру, а також окреслити ефективні педагогічні стратегії і технологічні інструменти, здатні підтримувати й підвищувати мотивацію студентів у цифровому навчальному середовищі.

Основний матеріал дослідження. У проаналізованих наукових працях та авторських публікаціях [8–12] обґрунтовано твердження, що цифрове освітнє середовище у вищій школі виступає не лише як інструмент передачі знань, а і як повноцінний простір для навчання, розвитку, самореалізації та соціальної взаємодії студентів. Його ефективність багато в чому залежить від контексту: технічного забезпечення,

цифрової компетентності студентів і викладачів, якості цифрового контенту, особливостей організації дистанційної чи змішаної форми навчання. А отже, важливою складовою наукового розгляду навчальної мотивації є аналіз саме того цифрового освітнього середовища, у якому функціонує конкретна група студентів. Без розуміння умов, у яких здобувачі освіти навчаються, неможливо об'єктивно оцінити чинники, що впливають на їхню мотивацію та успішність. У дослідженні оцінено ключові параметри цифрового освітнього середовища Вінницького національного технічного університету (ВНТУ), в якому здійснюється підготовка майбутніх фахівців з урахуванням доступних ресурсів, форматів навчання, рівня цифрової грамотності та особливостей освітньої взаємодії. Для отримання об'єктивної інформації про цифрове освітнє середовище, в якому навчається досліджувані контингент студентів, було використано комплексний підхід до збору даних, що охоплює як кількісні, так і якісні методи, а саме:

1. Онлайн-анкетування студентів. Анкета містила закриті й відкриті запитання, що дають змогу оцінити такі аспекти цифрового середовища, як: рівень технічного забезпечення (наявність гаджетів, доступ до інтернету); використання освітніх платформ; частота і якість цифрової комунікації з викладачами; зручність інтерфейсу. В результаті отримано суб'єктивні оцінки ефективності та комфортності цифрового навчання.

2. Спостереження за освітнім процесом. Упродовж 2024/2025 навчального року здійснювалося включене спостереження за роботою студентів у цифровому середовищі — участь у вебінарах, форумах, чатах, виконання онлайн-завдань. Це дало змогу уточнити характер цифрової взаємодії та її вплив на активність студентів.

3. Інтерв'ю з викладачами. Для поглиблення розуміння організації цифрового освітнього середовища та виявлення потенційних проблем було проведено інтерв'ю з викладачами, які безпосередньо працюють із досліджуваними студентами.

4. Аналіз освітньої документації та цифрових платформ. Проаналізовано структуру навчальних курсів у системі управління навчанням, навчальні програми, електронні ресурси, інструкції для студентів і викладачів — для об'єктивного опису технічного й змістового аспектів цифрового середовища.

У дослідженні брали участь 106 студентів, які представляють дві різні галузі знань — 12 «Інформаційні технології» (64 здобувачі) та 13 «Механічна інженерія» (42 здобувачі). Такий підхід до формування вибірки є цілеспрямованим, оскільки він дає змогу здійснити порівняльний аналіз особливостей сприйняття та взаємодії студентів різних освітніх напрямів із цифровим освітнім середовищем. Зокрема, студенти галузі знань 12 «Інформаційні технології» прогнозовано характеризуються вищим рівнем цифрових компетентностей, що дає можливість оцінити ефективність використання цифрових інструментів в умовах високої технологічної обізнаності. Водночас залучення до дослідження студентів галузі знань 13 «Механічна інженерія» допомогло виявити вплив цифрового формату навчання на мотивацію здобувачів тих спеціальностей, де освітній процес традиційно орієнтований на практичні заняття з безпосередньою фізичною присутністю, а застосування цифрових технологій може мати як переваги, так і певні обмеження. Проведений порівняльний аналіз сприяє виявленню галузевих відмінностей у рівні мотивації, доступності цифрових ресурсів, організації навчального процесу та якості взаємодії в цифровому середовищі.

За результатами опитування щодо особливостей цифрового освітнього простору ВНТУ більшість (понад 60 %) студентів ІТ-спеціальностей надають перевагу навчанням з використанням ноутбуків або ПК, що є оптимальним для повноцінної участі в цифровому освітньому процесі. Натомість серед студентів машинобудівних спеціальностей превалює використання смартфонів і планшетів, що може обмежувати зручність виконання навчальних завдань, перегляду освітніх матеріалів та участі у відеоконференціях. Цікаво, що студенти галузі інформаційних технологій, хоч володіють більш потужними пристроями, частіше відзначають незадовільний або низький рівень технічної якості цифрового освітнього середовища. Це свідчить про їхні вищі очікування та складніші технічні потреби, пов'язані зі специфікою навчання. Отож технічна оцінка цифрового освітнього середовища серед студентів залежить не лише від об'єктивних характеристик наявних пристроїв, а й від суб'єктивних очікувань здобувачів освіти. Причому навіть за умови кращої технічної оснащеності студенти ІТ-спеціальностей частіше

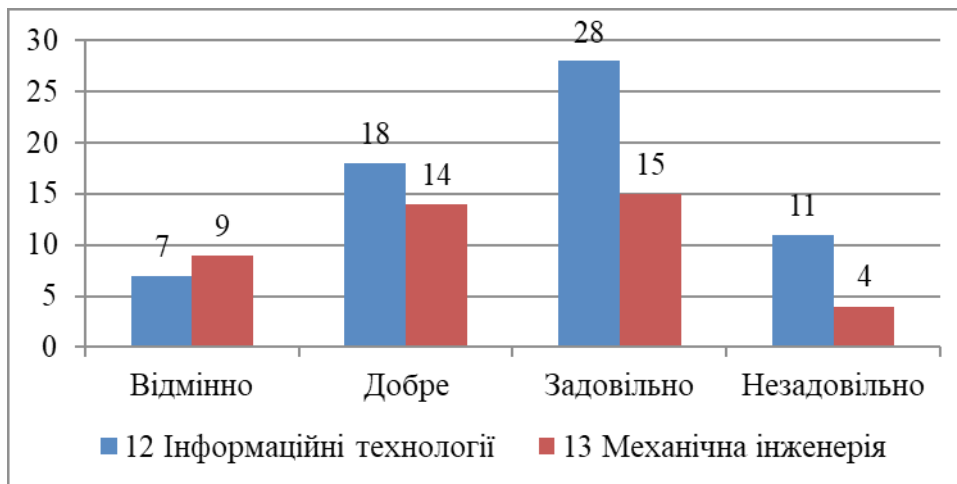

Рис. 1. Візуалізація відповідей на запитання «Як ви оцінюєте загальну організацію освітнього процесу в цифровому середовищі?»

стикаються з організаційними недоліками у поданні навчальних матеріалів, що потенційно може знижувати ефективність їхнього самостійного навчання. Майже половина опитаних студентів частково орієнтується у вимогах до дистанційних курсів, що свідчить про недостатню ефективність комунікації та методичної підтримки викладачів. Крім того, значна частина студентів відзначає нерегулярність отримання зворотного зв'язку, що є важливим демотивувальним чинником.

Незважаючи на вищий рівень цифрової компетентності, студенти ІТ-спеціальностей демонструють нижчий рівень задоволення організацією цифрового освітнього процесу (рис. 1).

Це вказує на їхні високі очікування щодо якості організації та підвищену чутливість до будь-яких неузгодженостей в освітньому процесі.

На думку переважної більшості студентів, цифровий формат або не впливає, або знижує мотивацію (рис. 2).

Серед основних причин такого явища студенти називають технічні складнощі, недостатню підтримку викладачів, неструктурованість навчальних матеріалів та низький рівень комунікації. Отже, технічні бар'єри, недостатній зворотний зв'язок та обмежена комунікація є ключовими чинниками, що негативно впливають на навчальну мотивацію. При цьому студенти галузі інформаційних технологій,

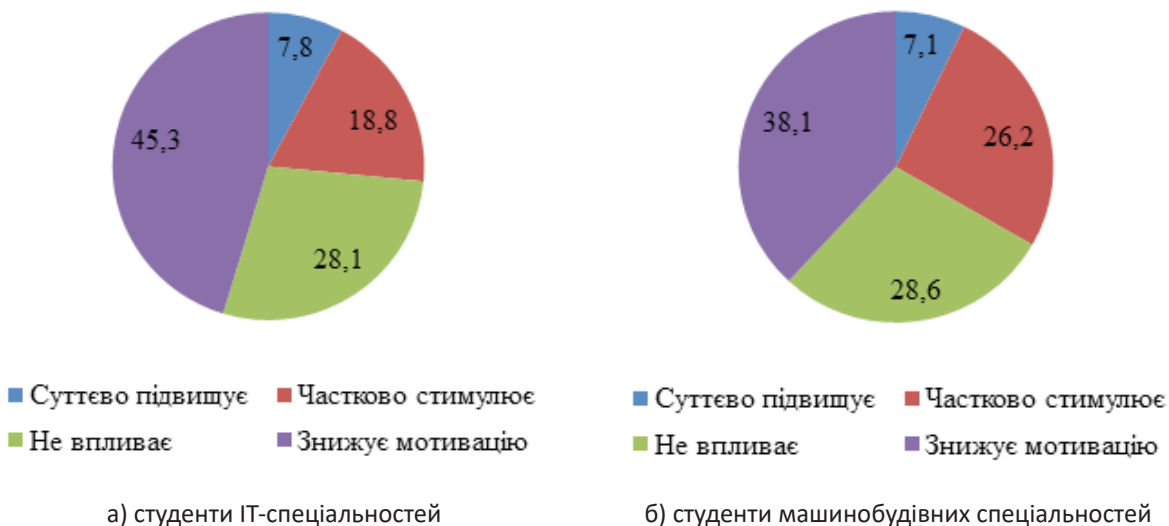

Рис. 2. Візуалізація відповідей на запитання «Як цифрове навчання впливає на вашу мотивацію до навчання?»

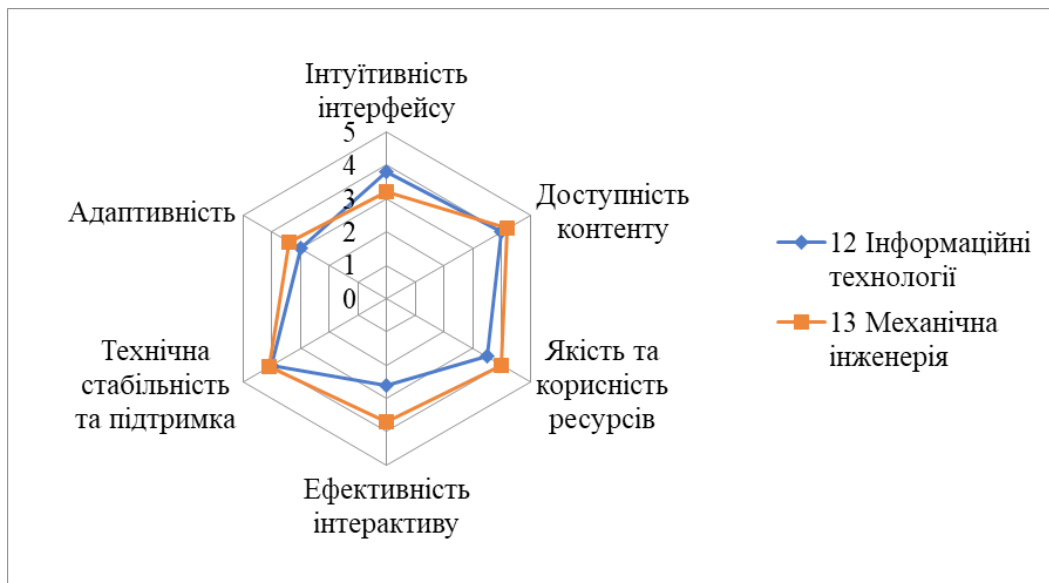

Рис. 3. Оцінка зручності та функціональності цифрових платформ

демонструючи вищі вимоги до організації навчального процесу, оцінюють її гірше, тоді як студенти машинобудівних спеціальностей частіше стикаються з технічними проблемами. Для подолання зазначених негативних тенденцій необхідні цілеспрямовані дії як викладачів, так і адміністрації закладів освіти, орієнтовані на покращення доступності навчальних курсів, підвищення якості цифрової взаємодії та забезпечення належної підтримки студентів протягом усього навчального процесу.

У результаті опитування здобувачів на основі отриманих відповідей було виокремлено зазначені нижче ключові критерії для оцінювання ефективності формування позитивної мотивації до навчання.

1. Зручність і функціональність цифрових платформ та інструментів. Показниками цього критерію були: інтуїтивність інтерфейсу (наскільки легко студентам орієнтуватися та використовувати основну навчальну платформу), доступність контенту (легкість доступу до навчальних матеріалів у цифровому форматі), якість і корисність ресурсів (оцінка змістовності та практичної цінності онлайн-ресурсів), ефективність інтерактиву (оцінка корисності та зручності використання інструментів для взаємодії), технічна стабільність і підтримка (рівень задоволеності роботою платформ та якістю технічної допомоги), адаптивність (зручність використання цифрових ресурсів на різних типах пристроїв).

2. Якість комунікації та педагогічної взаємодії. До показників віднесено: ефективність онлайн-комунікації (зручність та швидкість обміну інформацією з викладачами), якість зворотного зв'язку (своєчасність, змістовність і корисність оцінювання робіт), підтримку мотивації (відчуття підтримки та заохочення з боку викладачів в онлайн-середовищі), можливості для співпраці (наявність та ефективність інструментів для групової роботи), чіткість інформації (зрозумілість інструкцій та навчальних завдань у цифровому форматі).

Кожен критерій було оцінено за 5-бальною шкалою. Використання цих критеріїв дало можливість отримати комплексну оцінку цифрового освітнього середовища з точки зору студентів, виявити проблемні зони та визначити напрями для його подальшого вдосконалення з метою підвищення ефективності навчання та навчальної мотивації. Візуалізація результатів за першим критерієм наведена на рис. 3, за другим — на рис. 4.

Загалом студенти-машинобудівники показали вищі оцінки за п'ять із шести критеріїв, особливо у сферах інтерактивності, якості ресурсів та доступності контенту. Студенти ІТ-спеціальностей надали перевагу лише інтуїтивності інтерфейсу. Причини цього явища можуть бути як системними, так і суб'єктивними. Студенти ІТ-спеціальностей мають вищі вимоги до цифрових продуктів — вони очікують ідеальної

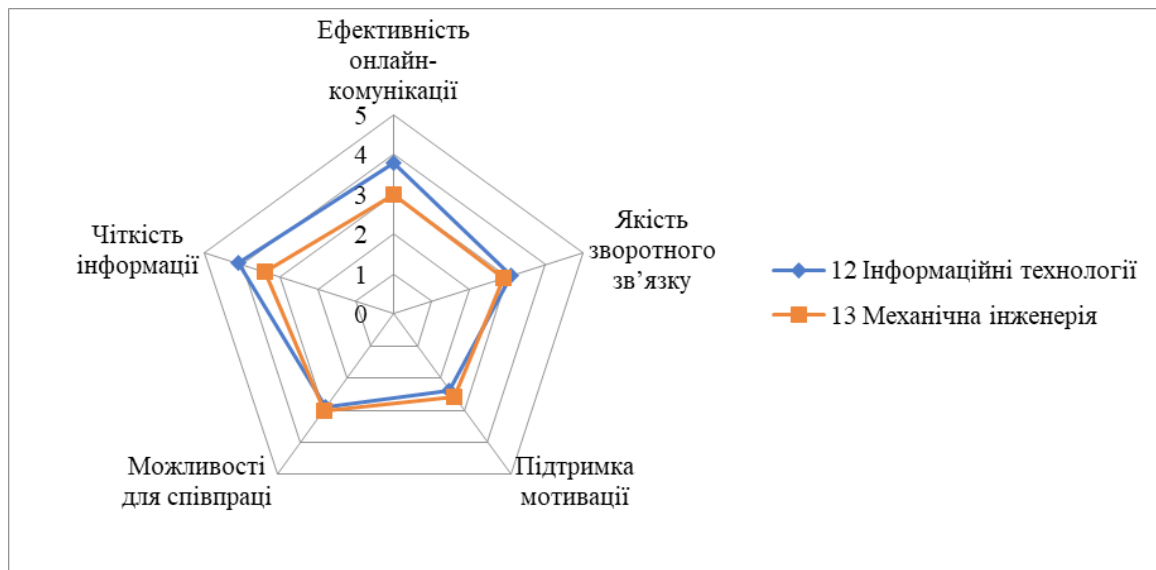

Рис. 4. Оцінка якості комунікації та педагогічної взаємодії у цифровому освітньому середовищі

інтерактивності, UX-дизайну, адаптивності та технічної досконалості. Навіть незначні недоліки можуть впливати на їхню оцінку. Водночас здобувачі освіти інших напрямів сприймають освітні платформи простіше.

Студенти галузі 12 «Інформаційні технології» надали кращу оцінку онлайн-комунікації, зворотному зв'язку та чіткості інформації — ймовірно, через більш активне використання сучасних цифрових платформ і кращу структуру курсів. Ці результати вказують на те, що ІТ-середовище більше спрямоване на інформування та технологічну взаємодію, а інженерія — дещо більше на людський контакт і практичну взаємодію.

Після встановлення особливостей організації цифрового середовища ВНТУ на підставі аналізу методів оцінювання мотивації [13–17] розроблено відповідні критерії визначення мотивації здобувачів. До них віднесено:

1. Когнітивний (усвідомлення цілей навчання). Показниками цього критерію є: розуміння структури курсу, завдань і очікувань; усвідомлення особистої мети навчання (професійна реалізація, практичні навички); самостійне планування освітнього процесу (підготовка, графік).

2. Емоційно-вольовий (внутрішня зацікавленість). Показники цього критерію: прояв інтересу до змісту курсу (висловлення думок, участь у дискусіях); стійкість до труднощів, включаючи

технічні або організаційні; позитивне ставлення до формату цифрового навчання.

3. Поведінковий (активність і залучення). Оцінювання за цим критерієм здійснювалося на основі визначення частоти та регулярності участі у заняттях, вебінарах, форумах, виконання завдань вчасно та в повному обсязі, характеру взаємодії з викладачами й іншими студентами в цифровому середовищі, ініціативності здобувачів (запитання, пропозиції, звернення по допомогу).

4. Оціночний (саморефлексія та задоволення). Показниками є: суб'єктивна оцінка користі й ефективності навчання, якість матеріалів, доступність платформ, підтримка викладача, відчуття особистого прогресу.

5. Соціальний (співпраця та взаємодія під час навчання). До показників цього критерію відносимо такі, як: співпраця та командна робота (здатність ефективно працювати в групі, робити свій внесок у спільний результат), соціальна взаємодія та спілкування (активність у спілкуванні зі студентами, обмін знаннями та досвідом), відчуття приналежності до навчальної спільноти (участь у житті групи, відчуття підтримки від одногрупників).

Кожен критерій оцінювався за 5-бальною шкалою. Інтерпретація результатів здійснювалася так: 4,0–5,0 — високий рівень мотивації; 3,0–3,9 — середній рівень; нижче 3,0 — низький рівень мотивації. Отримані результати візуалізовано на рис. 5.

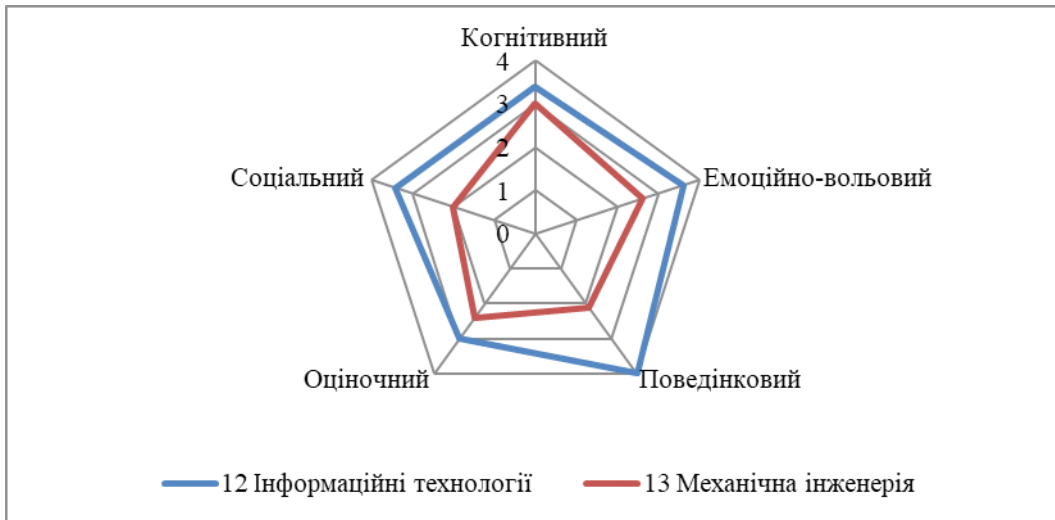

Рис. 5. Оцінка рівня мотивації здобувачів у цифровому середовищі

Отримані результати відображають рівень прояву різних компонентів активності студентів у двох галузях — 12 «Інформаційні технології» та 13 «Механічна інженерія». Загалом студенти ІТ продемонстрували вищий рівень активності за всіма компонентами, особливо помітно — у поведінковому, емоційно-вольовому та соціальному. Це свідчить про їхню більшу внутрішню мотивацію, зацікавленість у навчанні або комфортність у взаємодії з цифровими інструментами. Студенти-машинобудівники натомість демонструють нижчі показники активності, що може бути пов'язано як з особливостями освітнього процесу, так і з меншою цифровою інтеграцією або менш мотивувальною подачею матеріалів. У табл. 1 узагальнені мотивувальні та демотивувальні чинники для кожної галузі на основі отриманих даних.

Для студентів ІТ-спеціальностей основною проблемою є низька підтримка мотивації та обмежені можливості співпраці, низький рівень соціальної активності, слабка ефективність інтерактиву (попри загалом хороші цифрові умови). Тож шляхи підвищення мотивації такі:

1. Посилення внутрішньої мотивації за рахунок персоналізації навчання (запровадження індивідуальних навчальних траєкторій, надання більшого вибору тем для проєктів та досліджень, урахування особистих інтересів студентів), підвищення значущості навчання (акцентування на практичному застосуванні знань у реальних проєктах, залучення здобувачів до вирішення реальних кейсів від ІТ-компаній, організація зустрічей з успішними випускниками), забезпечення відчуття прогресу та досягнень (чітке визначення

Таблиця 1

Мотивувальні та демотивувальні чинники здобувачів вищої освіти в цифровому освітньому середовищі

Категорія	12 «Інформаційні технології»	13 «Механічна інженерія»
Мотивувальні чинники	Інтуїтивність інтерфейсу (3,8) Доступність контенту (4,0) Технічна стабільність (4,0) Онлайн-комунікація (3,8) Чіткість інформації (4,1)	Якість ресурсів (4,0) Доступність контенту (4,2) Ефективність інтерактиву (3,7) Технічна стабільність (4,1)
Демотивувальні чинники	Низька підтримка мотивації (2,4) Слабка ефективність інтерактиву (2,6) Обмежені можливості співпраці (2,9)	Низький рівень соціальної активності (2,0) Слабка поведінкова активність (2,1) Зворотний зв'язок (2,9) Соціальна взаємодія (опосередковано через співпрацю — 3,0)

критеріїв успіху, регулярний позитивний зворотний зв'язок, відзначення досягнень тощо).

2. Створення можливостей для активної співпраці та соціальної взаємодії. Це здійснюється шляхом запровадження групових проєктів (організація проєктів, що вимагають тісної співпраці між студентами, розподілу ролей та відповідальності), організація спільних онлайн-заходів (проведення вебінарів, майстер-класів, хакатонів, онлайн-конференцій, що сприяють неформальному спілкуванню та обміну досвідом).

3. Підвищення ефективності інтерактиву, зокрема запровадження різноманітних інтерактивних завдань (використання вікторин, голосувань, інтерактивних симуляцій, онлайн-дошок для спільної роботи, ігор для закріплення матеріалу), заохочення до активної участі в дискусіях (модерація дискусій, постановка проблемних питань, створення ситуацій для обміну різними точками зору) та забезпечення якісного зворотного зв'язку на інтерактивні дії.

Для студентів галузі 13 «Механічна інженерія» основним негативним показником є слабка поведінкова активність, низький рівень соціальної активності, проблеми зі зворотним зв'язком (навіть за якісного контенту). Отже, способами формування навчальної мотивації є:

1. Активізація навчально-пізнавальної діяльності, зокрема шляхом забезпечення практичної спрямованості навчання, залучення до реальних виробничих процесів (організація віртуальних екскурсій на підприємства, запрошення інженерів-практиків для проведення лекцій та майстер-класів), створення можливостей для демонстрації знань і навичок (організація конкурсів, проєктів, виставок технічної творчості, хакатонів з інженерної тематики).

2. Сприяння соціальній взаємодії та формуванню спільноти за рахунок організації групових проєктів з практичним спрямуванням (завдання, що вимагають спільного конструювання, моделювання, розробки технічних рішень), створення віртуальних просторів для спілкування (організація неформальних зустрічей для обміну інформацією та підтримки тощо).

3. Формування позитивного емоційного фону в дистанційному навчанні, зокрема створення позитивної навчальної атмосфери (заохочення до відкритого спілкування, підтримання ініціативи студентів, створення відчуття важливості

їхнього внеску), використання цікавих наочних матеріалів (демонстрація реальних прикладів застосування механічної інженерії, використання відео, симуляцій, інтерактивних моделей).

4. Покращення зворотного зв'язку. До цього напряму відносимо забезпечення своєчасного та розгорнутого зворотного зв'язку (надання детальних коментарів до виконаних робіт, пояснення причин помилок та шляхів їх виправлення), використання різноманітних форм зворотного зв'язку (письмові коментарі, усні обговорення, відеовідгуки тощо).

Тож студентів ІТ-спеціальностей найбільше мотивують технологічно збагачений контент, інтерактивність, можливість самостійної роботи, а також доступ до розширених джерел (форуми, репозиторії, курси). Здобувачі машинобудівних спеціальностей цінують гнучкість та підтримку, і, крім того, структуровану подачу матеріалів, що компенсує можливі складнощі з пристроями або доступом до інтернету. Фактори, які сприяють підвищенню мотивації, різняться залежно від технічної підготовленості студентів. Успішне цифрове середовище має бути адаптивним до потреб різних груп: поєднувати інтерактивність і технічну простоту, надавати підтримку, забезпечувати доступність і мотиваційні стимули. Побудова цифрового середовища як простору взаємодії, а не лише передачі знань — головний чинник мотивації.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Оцінювання впливу комунікації та педагогічної взаємодії в онлайн-середовищі на навчальну мотивацію студентів засвідчило, що якість освітньої комунікації є одним із ключових чинників, які формують мотивацію до навчання у цифровому контексті. Навіть у високотехнологічному середовищі, де доступ до знань забезпечується різноманітними онлайн-ресурсами (як у студентів ІТ-спеціальностей), людський фактор залишається центральним для підтримання емоційної стабільності студентів. Результати аналізу проведеного дослідження підтвердили, що ефективна онлайн-комунікація, яка є своєчасною, відкритою та доступною, створює відчуття присутності викладача, що, своєю чергою, знижує відчуження та зміцнює довіру до освітнього процесу. Комунікація, побудована на діалозі, запитах і взаємному зворотному зв'язку, мотивує студентів до активнішої участі, стимулює їхнє бажання

ставити запитання, уточнювати, рефлексувати та долучатися до дискусій. Особливе значення має якість педагогічної взаємодії: неформальний, доброзичливий, але професійний стиль викладача, надання конструктивного зворотного зв'язку, підтримання ініціативи студентів, гнучкість у ставленні до помилок. Також було виявлено, що недостатня соціальна взаємодія — обмеженість групових форматів, відсутність неформального спілкування — негативно впливає на соціальну та поведінкову мотивацію, особливо у студентів машинобудівних спеціальностей. Це підкреслює потребу в інтеграції механізмів співпраці, студентських проєктів і «живої» взаємодії навіть у віртуальному форматі.

Список використаних джерел

- Гуревич Р., Гордійчук Г., Кобися В., Коношевський Л. Цифрове освітнє середовище в закладах освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2023. № 73. С. 7–12.
DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-73-7-12>.
- Симоненко С. П. Українська цифрова освіта в умовах цифрової трансформації суспільства: вибір стратегії розвитку. *Гілея: Науковий вісник*. 2020. Вип. 153. С. 374–377.
- Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. 2020. № 1. С. 27–36.
- Вискушенко Д. А., Вискушенко С. А., Никитюк Ю. А., Дунаєвська О. Ф. Змішане навчання: баланс між дистанційним та традиційним підходами у закладах вищої освіти України. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 5 (13). С. 55–66.
- Саган О. В., Блах В. С. Вплив електронних освітніх ресурсів на рівень мотивації до навчання здобувачів вищої освіти. *Педагогічні науки. Збірник наукових праць*. 2024. № 105. С. 26–34.
DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-105-4>.
- Рапава Р. Б., Ковінько К. В. Роль мотивації в дистанційному навчанні студентів вищої школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 74 (3). С. 82–86.
- Савіцька В. В. Дослідження готовності студентів до використання електронних освітніх ресурсів в освітньому процесі університету. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. № 82. С. 140–145.
- Дембіцька С., Кобилянська І., Кобилянський О., Кузьменко О. Підготовка фахівців технічних спеціальностей до професійної діяльності за вимогами трансдисциплінарного підходу. *Професійна педагогіка*. 2023. № 1 (26). С. 110–121.
DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121>.
- Digitization of the Educational and Scientific Space Based on STEAM Education / S. Dembitska et al. *Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023* / eds.: M. E. Auer, U. R. Cukierman, E. Vendrell Vidal, E. Tovar Caro. Part of the book series: *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2024. Vol. 901. Pp. 329–337. Springer, Cham.
DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-53022-7_34.
- Improving the efficiency of students' independent work during blended learning in technical universities / M. Miastkowska et al. *Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023* / eds.: M. E. Auer, U. R. Cukierman, E. Vendrell Vidal, E. Tovar Caro. Part of the book series: *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2024. Vol. 899. Pp. 206–214. Springer, Cham.
DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-51979-6_21.
- Development of Educational Strategies for Preparing Students for the Challenges of Robotics / I. Sivert et al. *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility. ICL 2024* / eds.: M. E. Auer, T. Rüttemann. Part of the book series: *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2025. Vol. 1260. Pp. 190–198. Springer, Cham.
DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_20.
- The Impact of Digitalization on the Evolution of Competencies and Changing Needs in the Labor Market / R. Yarovy et al. *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility. ICL 2024*. / eds.: M. E. Auer, T. Rüttemann. Part of the book series: *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2025. Vol. 1260. Pp. 182–189. Springer, Cham.
DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_19.
- Джурило А. П., Комар О. С., Гончарук Н. В. Особливості підвищення мотивації студентів до вивчення англійської мови засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Pedagogy and Education Management Review*. 2024. № 1 (15). С. 68–76.
- Квятковська А. О., Андросович К. А., Ковальова О. В., Прокоф'єва О. О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. Т. 1. С. 177–182.
DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.36>.

15. Климчук В., Горбунова В. Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді: теорія, методика, програма розвитку : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 110 с.
16. Самусь Т. В., Геревенко А. М., Островська-Бугайчук І. М. Вплив сучасних освітніх технологій на підготовку фахівців у професійній освіті України. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 13. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14561853>.
17. Сікорський П., Красильников Н. Формування мотивації студентів до навчання у закладах професійної освіти під час дистанційного навчання. *Вища освіта України*. 2024. № 1. С. 178–184.
- level of motivation to study among higher education students]. *Pedahohichni nauky. Zbirnyk naukovykh prats — Pedagogical Sciences. Collection of Research Papers*, 105, 26–34. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-105-4> [in Ukrainian].
6. Rapava, R. B., & Kovinko, K. V. (2021). Rol motyvatsii v dystantsiinomu navchanni studentiv vyshchoi shkoly [The role of motivation in distance learning for higher education students]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh — Pedagogy of creative personality formation in higher and general academic schools*, 74 (3), 82–86 [in Ukrainian].
7. Savitska, V. V. (2021). Doslidzhennia hotovnosti studentiv do vykorystannia elektronnykh osvitnikh resursiv v osvitnomu protsesi universytetu [Research on students readiness to use electronic educational resources in the university educational process]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy — Naukovyi Chasopys Dragomanov Ukrainian State University. Series 5. Pedagogical Sciences: Reality and Perspectives*, 82, 140–145 [in Ukrainian].
8. Dembitska, S., Kobylanska, I., Kobylanskyi, O., & Kuzmenko, O. (2023). Pidhotovka fakhivtsiv tekhnichnykh spetsialnostei do profesiinoi diialnosti za vymohamy transdystsyplinarnoho pidkhodu [Training specialists in technical fields for professional activity in accordance with the requirements of a transdisciplinary approach]. *Profesiina pedahohika — Professional Pedagogics*, 1 (26), 110–121. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121> [in Ukrainian].
9. Dembitska, S., Kuzmenko, O., Savchenko, I., Demianenko, V., & Safronova, A. (2024). Digitization of the Educational and Scientific Space Based on STEAM Education. In: M. E. Auer, U. R. Cukierman, E. Vendrell Vidal, E. Tovar Caro (Eds.). *Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023*. Part of the book series: *Lecture Notes in Networks and Systems*, 901, 329–337. Springer, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-53022-7_34.
10. Miastkovska, M., Dembitska, S., Puhach, V., Kobylanska, I., & Kobylanskyi, O. (2024). Improving the efficiency of students' independent work during blended learning in technical universities. In: M. E. Auer, U. R. Cukierman, E. Vendrell Vidal, E. Tovar Caro (Eds.). *Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023*. Part of the book series: *Lecture Notes in Networks and Systems*, 899, 206–214. Springer, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-51979-6_21.

References

1. Hurevych, R., Hordiichuk, H., Kobysia, V., & Konoshevskyi, L. (2023). Tsyfrove osvitnie seredovyshche v zakladakh osvity [Digital educational environment in educational institutions]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykhohiia — Scientific Issues of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University. Section: Pedagogics and Psychology*, 73, 7–12. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2023-73-7-12> [in Ukrainian].
2. Symonenko, S. P. (2020). Ukrainska tsyfrova osvita v umovakh tsyfrovoyi transformatsii suspilstva: vybir stratehii rozvytku [Ukrainian digital education in the context of digital transformation of society: choosing a development strategy]. *Hileia: Naukovyi visnyk — Hileia: Scientific Bulletin*, 153, 374–377 [in Ukrainian].
3. Bykov, V., Spirin, O., & Pinchuk, O. (2020). Suchasni zavdannia tsyfrovoyi transformatsii osvity [Current challenges of digital transformation in education]. *Visnyk kafedry YuNESKO "Neperervna profesiina osvita XXI stolittia" — UNESCO Chair Journal "Lifelong Professional Education in the XXI Century"*, 1, 27–36 [in Ukrainian].
4. Vyskushenko, D. A., Vyskushenko, S. A., Nykytiuk, Yu. A., & Dunaievska, O. F. (2025). Zmishane navchannia: balans mizh dystantsiinym ta tradytsiinym pidkhodomu u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy [Blended learning: balancing distance and traditional approaches in Ukrainian higher education institutions]. *Suspilstvo ta natsionalni interesy — Society and National Interests*, 5 (13), 55–66 [in Ukrainian].
5. Sahan, O. V., & Blakh, V. S. (2024). Vplyv elektronnykh osvitnikh resursiv na riven motyvatsii do navchannia zdobuvachiv vyshchoi osvity [The impact of electronic educational resources on the

11. Sivert, I., Dembitska, S., Kobylanskyi, O., Yarovy, R., & Sotskyi, B. (2025). Development of Educational Strategies for Preparing Students for the Challenges of Robotics. In: M. E. Auer, T. Rützmann (Eds.). *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility. ICL 2024*. Part of the book series: *Lecture Notes in Networks and Systems*, 1260, 190–198. Springer, Cham.
DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_20.
12. Yarovy, R., Dembitska, S., Kobylanskyi, O., Sivert, I., & Sotskyi, B. (2025). The Impact of Digitalization on the Evolution of Competencies and Changing Needs in the Labor Market. In: M. E. Auer, T. Rützmann (Eds.). *Futureproofing Engineering Education for Global Responsibility. ICL 2024*. Part of the book series: *Lecture Notes in Networks and Systems*, 1260, 182–189. Springer, Cham.
DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-85652-5_19.
13. Dzhurylo, A. P., Komar, O. S., & Honcharuk, N. V. (2024). Osoblyvosti pidvyshchennia motyvatsii studentiv do vyvchennia anhliiskoi movy zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Features of increasing student motivation to learn English through information and communication technologies]. *Pedagogy and Education Management Review*, 1 (15), 68–76 [in Ukrainian].
14. Kviatkovska, A. O., Androsovykh, K. A., Kovalova, O. V., & Prokofieva, O. O. (2022). Osoblyvosti navchalnoi motyvatsii studentiv peredvyshchykh fakhovykh ta vyshchykh navchalnykh zakladiv v umovakh suchasnykh viiskovykh konfliktiv [Features of academic motivation among students of higher vocational and higher education institutions in the context of modern military conflicts]. *Innovatsiina pedahohika — Innovative Pedagogy*, 49 (1), 177–182.
DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.36> [in Ukrainian].
15. Klymchuk, V., & Horbunova, V. (2014). Vnutrishnia motyvatsiia uchbovoi diialnosti molodi: teoriia, metodyka, prohrama rozvytku [Internal motivation of young peoples learning activities: theory, methodology, development programme]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
16. Samus, T. V., Herevenko, A. M., & Ostrovska-Buhaichuk, I. M. (2024). Vplyv suchasnykh osvitnikh tekhnolohii na pidhotovku fakhivtsiv u profesiinii osviti Ukrainy [The impact of modern educational technologies on the training of specialists in vocational education in Ukraine]. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky — Pedagogical Academy: Scientific Notes*, 13.
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14561853> [in Ukrainian].
17. Sikorskyi, P. & Krasylnikov, N. (2024). Formuvannia motyvatsii studentiv do navchannia u zakladakh profesiinnoi osvity pid chas dystantsiinoho navchannia [Forming student motivation to study at vocational education institutions during distance learning]. *Vyshcha osvita Ukrainy — Higher Education of Ukraine*, 1, 178–184 [in Ukrainian].

S. V. Dembitska

FORMING THE ACADEMIC MOTIVATION OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL TRANSFORMATION OF THE EDUCATIONAL SPACE

Abstract. Current trends in higher education development demonstrate the growing role of digital technologies in ensuring the quality of the educational process and increasing its flexibility. The digital transformation of the educational space creates new opportunities for individualising learning, expanding access to knowledge and interactive communication between participants in the educational process. At the same time, the transition to a digital format of learning necessitates an in-depth analysis of the factors that influence the formation of learning motivation among higher education seekers, as well as the identification of effective pedagogical strategies capable of supporting and strengthening this motivation in conditions of intensive technologisation. An analysis of contemporary scientific publications devoted to the problem of educational motivation in the digital environment was conducted, and key factors influencing its formation (personal, social, technological, and organisational) were identified. Particular attention was paid to studying the impact of gamification, adaptive learning platforms, online communications, and digital educational resources on students' motivation. Potential risks of digital transformation have been identified, including a decrease in internal motivation due to information overload, the risk of technology addiction, a reduction in direct social interaction, and unequal access to digital tools. The results of the student survey showed that motivation to learn in a digital environment largely depends on the quality of digital content, the interactivity of tasks, and the level of support from the teacher. Areas for improvement in the educational process have been identified: integration of innovative teaching methods, development of flexible individual trajectories, and improvement of the digital competence of teachers and students. Prospects for further scientific research lie in the development

of methodological recommendations for the formation of sustainable internal motivation among higher education seekers in the context of digital transformation, taking into account the psychological characteristics and needs of young students.

Keywords: *educational motivation, digital transformation of education, higher education, digital educational technologies, individual educational trajectory, psychology of learning, digital pedagogy, improvement of the educational process.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Дембіцька Софія Віталіївна — д. пед. наук, професор кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна, sofiyadem13@gmail.com; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-2005-6744>

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Dembitska S. V. — D. Sc. in Pedagogy, Professor of the Department of Life Safety and Safety Pedagogy, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine, sofiyadem13@gmail.com; ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-2005-6744>

Стаття надійшла до редакції / Received 15.08.2025